

Ontmoetingscentrum De Herberg

gastvrije plek midden in Nieuwland

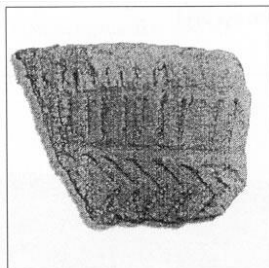
Extra Historische info Nieuwland.

Dit schrijven is tot stand gekomen door gebruik te maken van de informatie die De Historische Kring in Hoogland heeft verzameld in hun tijdschrift: De Bewaarsman. Wilt u meer te weten komen over Hoogland, kijk dan op hun site: <https://www.historishekringhoogland.nl/>

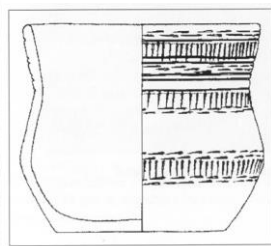

De stadsarcheologen hebben hier in Nieuwland voor de bouw veel gegraven.

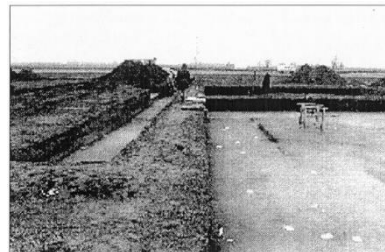
Van de boerderijen op de oude kaarten was niets meer te vinden. In een sloot lag aardewerk uit de 18e en 19e eeuw. Ten zuidoosten van de boerderij De Akker werd op een 'bolle akker' wel een opmerkelijke vondst gedaan. Men trof er sporen aan van paalgaten van huizen en van graven.

Een scherf van de onlangs opgegraven klokbekers

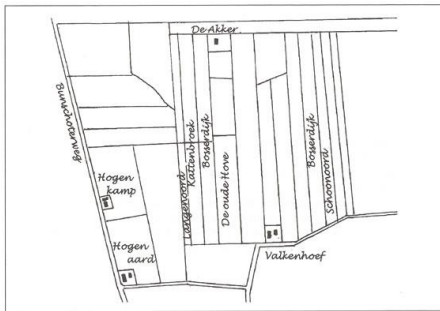
Een van de gevonden klokbekers, 112 mm breed 95 mm hoog (alle foto's stadsarcheologen)

Overzicht van het opgravingsterrein in Nieuwland

Deze stammen uit het einde van de Nieuwe Steentijd (2600-2100 Chr.), een periode waarover tot dusver nauwelijks iets bekend was. Ook werd een klokbeker gevonden. Deze lag door de broze structuur in scherven, maar was wel compleet. Zo'n complete beker duidt meestal op een graf. De doden uit de Klokbeercultuur werden niet verbrand. Ook zijn nog andere bijgiften aangetroffen: vuurstenen werktuigen en een kraal van barnsteen. Op zo'n graf werd een ronde heuvel opgeworpen, maar daarvan werd evenmin iets aangetroffen als van het skelet. Dit gebied is immers al in de Middeleeuwen intensief beploegd en er is ook zand gewonnen. Zo is de beker waarschijnlijk kapot gestoten, net als twee andere exemplaren die daar dichtbij gevonden werden.

De klokbekers liggen nu nog in scherven, omdat er eerst wordt gezocht naar voedselresten aan het aardewerk. Na restauratie zullen ze zeker worden tentoongesteld.

Kaart 3. De slagen van Bosserdijk in Nieuwland anno 1832. (Tekening Gijs Hilborst)

Het buitengebied in 1547 (deel uit artikel over deling van het malenbezit - Bewaarsman)

....Verder waren er zeker 20 morgen verspreide gronden:

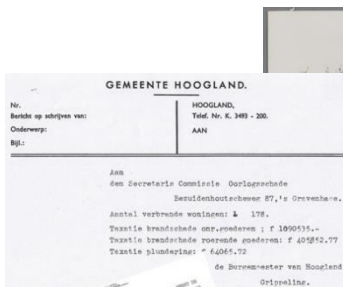
- 3 morgen haverland genaamd Haverkamp, van de buurtweg tot aan Cornelis van Wee, aan de ene zijde de Malewetering en aan de andere Cornelis van Wee: dit kunnen we identificeren als het Hoge Hoekje, waar rond 1870 Klein Bosserdijk zou verrijzen;
- 4 morgen haverland in Nieuwland, van Sneuls brink tot het malenland, west Frederik de Koning (=Langenoord), oost Sint-Paulusabdij: dit is het perceel rechts op kaart 3; in 1811 blijken deze 4 morgen in het Grote Nieuwland te liggen;
- 2 morgen haverland in Nieuwland, zuid en noord malenland, west Gosen [Gijsbertsz] van den Voorde en Aafje, oost Sint-Paulusabdij (nl. De Oude Hoof): dit is het perceel links op kaart 3; in 1811 liggen deze 2 morgen in het Kleine Nieuwland;
- 8 morgen haverland in Calveen, genoemd het Half Calveen, van de Malewetering tot de Hogesteeg, west Jan Soest (waarvan we weten dat hij inmiddels ook land van Klein Emiclaer had), oost Dirk Putten;
- een slag in het (Hooglander)veen bij Nijkerk genaamd De Broodheuvel, negen roeden (33m) breed en lang ongeveer een boogshot (hoever je met een boog kunt schieten; onduidelijk welke afstand dat was, maar toch wel 100m, waarmee we komen op 0,4 ha), belend zuidwest de al genoemde Gosen en Aafje, zuidoost juffrouw Grauwert (= Kattenbroek), noordoost Nijkerkerveld, noordwest de tol: dit is het perceel rechtsboven op kaart 1;
- haver- en heiland in de Oude Hei groot ca ½ schepel 's jaars (0,03 ha), in het westen belend door Cornelis van den Voorde en in het oosten door Jan Soest, pachter Wouter Hendriksz:
- 1½ morgen roggeland, zuidwest Dirk de Roy, noordoost (onleesbaar) Jansz sloot en de Overzeldertseweg (dus het lag in Overzeldert), zuid het kapittel met een plaggenveld, oost en noord een wal en heg met eiken geplant en buiten de wal een perkje plaggenveld.

Ook hier vinden we veel belangwekkende informatie. Van Itersen, die dit contract al in 1931 bestudeerde, wees erop dat de slagen in Nieuwland en in Broodheuvel bij de verdeling van het malenbezit zijn verkregen. De verdeling kwam doorgaans tot stand na ontginning in maalschapsverband, al zijn laaggelegen stukken soms pas veel later ontgonnen. Uit de publicatie van Dekker en Mijnsen weten we nu dat Nieuwland en Broodheuvel waarschijnlijk in 1150-1250 zijn ontgonnen. Op de Ronde Broodheuvel was men er destijds echter nóg mee bezig. In het tiendregister van 1571 vinden we Gosen Gijsbertsz immers terug bij de tienden van Zielhorst, met de opmerking dat hij land had aangemaakt. In 1832 hadden de malenhoeven elk twee of drie van zulke lange percelen in Nieuwland.

De Boerderij in de tweede wereldoorlog (bron Historische Kring Hoogland- bewaarsman)

In de mobilisatietijd bereidde het Nederlandse leger zich voor op de komst van de Duitsers. Zo werd de in 1752 opgebouwde verdedigingslinie (de Grebbelinie) daarvoor in ere hersteld. Deze boerderij was eigendom Evert Boersen. De Boerderij lag in het gebied van de Grebbeline. Omdat de Grebbelinie gevaarlijk gebied zou worden en een deel onder water gezet zou worden/was, was de evacuatie naar Noord-Holland voorbereid van alle bewoners en hun vee. Het was een mega-operatie die opvallend goed is uitgevoerd door de gemeenten. De evacuatie begon al meteen op de eerste dag dat de Duitse vliegtuigen overkwamen, op vrijdag 10 mei 1940. Vrijwel alle 3.900 Hooglanders waren in enkele dagen vertrokken.

Na vier dagen capituleerde Nederland en een week later konden de Hooglanders weer naar huis. De burgemeester vergoedde vervoerkosten per auto(bus) van Hoogland naar Spakenburg en terug. In totaal was dat f 598,50.

Verwoeste boerderij De Drie Morgen op Liendert (Archief Eemland)

Toen de Hooglanders na hun evacuatie weer thuis kwamen, werden velen van hen onaangenaam verrast doordat hun boerderij of huis was platgebrand. Niet door de Duitsers, maar door het Nederlandse leger, om schootsveld vrij te maken in de linie. Veel persoonlijke bezittingen gingen verloren door vernieling of brand, ook zijn er plunderingen voorgekomen. Wat restte was een ruïne.

Opgave van verbrande woningen in mei 1940

Veel gezinnen waren niet alleen hun bedrijf, maar ook hun huis kwijt; volgens de afgebeelde brief zijn er 178 woningen en boerderijen verwoest en waren 843 Hooglanders dakloos. Zij moesten logeren bij familie of vrienden, totdat de overheid een nieuwe boerderij had gebouwd.

Veel boeren konden tevreden zijn met een gloednieuwe, moderne boerderij, zeker als zij een pand in slechte staat hadden achtergelaten, maar al dat beton was wel even wennen. Wie door Hoogland-West fietst kan heel wat *wederopbouwboerderijen* vinden met de afgebeelde gevelsteen en het jaartal, meestal 1940 of 1941. Vrijwel alle opbouwboerderijen bezaten een gedenksteen in de gevel, waarop een uit de vlammen herrijzende leeuw is afgebeeld. Bijzonder is dat er gekozen is voor een echt Nederlandse leeuw tijdens de Duitse bezetting. In Nederland zijn er in de Tweede Wereldoorlog meer dan 9.000 boerderijen verwoest, waarvan 300 in de

hele Grebbelinie en 49 in Hoogland. Boerderijen waren van belang voor de voedselvoorziening, zodat ze zo gauw mogelijk hersteld moesten worden. De Nederlandse staat betaalde het grootste deel van de kosten. De nieuwe boerderijen kregen ook elektriciteit en stromend water. De hygiënische omstandigheden van de bewoners van de nieuwe boerderijen verbeterde aanzienlijk. Ze zijn onder meer te herkennen aan de ventilatiekokers en de stenen zolders.

Annexatieplannen (bewerking van artikel historische Kring Hoogland – Bewaarsman)

De strijd tussen Hoogland en Amersfoort. De machtige stad werd groeistad. Het was snel gedaan met de landelijkheid van Hoogland. In 1964 lag er al een plan van stedenbouwkundige De Ranitz uit Utrecht, waarin sprake was van een recreatieve zone langs de Eem en van bebouwing richting Nieuwland. Op 20 oktober 1967 besloot het ministerie dat Hoogland geannexeerd zou moeten worden. Amersfoort kampte met ernstige woningnood en loerde naar het noorden.

De strijd vanuit Hoogland die volgde ging over vrijheid en zelfstandigheid. Het waren de wilde jaren zestig. Provo! Het werd tijd voor protest. Want het was meteen duidelijk dat de agrarische grond zou verdwijnen en dat alles volgeplempt zou worden met huizen.

'Handen af van Hoogland!' was de leus.

Protest vanuit Hoogland. De eerste actie was: met twintig trekkers demonstratief de grens met Amersfoort overschrijden, op weg naar een gemeenteraadsvergadering. De politie hield deze processie meteen tegen.

'Handen af van Hoogland!' was de leus. Ook bij het gemeentehuis van Hoogland en bij de woning van de burgemeester werd geprotesteerd. Veel Hooglanders vonden dat burgemeester Laumans veel te slap reageerde op de snode plannen van Amersfoort: 'Laumans, niet zo lauw!'

De Vereniging Vrienden van Hoogland was zeer strijdbaar. Op 22 april 1972 trok er een kruiwagenoptocht naar Den Haag, waar het wetsvoorstel van minister Beernink tot annexatie van Hoogland behandeld zou gaan worden. De tocht duurde drie dagen. Er reed een begeleidende trekker mee voor de proviand. Met tussenstops in De Meern en Alphen aan den Rijn kwam de stoet op het Malieveld in Den Haag aan. Daar voegden zich vijf bussen met Hooglanders bij de stoet. Het moet die dag zéér stil zijn geweest in het dorp ... Onder aanvoering van veertig nepmilitairen van de Hooglandse Ondergrondse Strijdkrachten vertrok het gezelschap met houten bijtjes naar het Binnenhof, waarbij de kruiwagens gevuld waren met Hooglandse grond bestemd voor de Tweede Kamer.

Tijdens de behandeling van het annexatievoorstel in de Eerste Kamer (september 1973) is op het Binnenhof nog een wagenspel opgevoerd.

Uiteengereten dorp, de annexatie greep diep in. Vele boeren moesten met hun bedrijf verhuizen, naar Friesland, Drenthe of Groningen. Families werden uiteengereten en velen raakten vertrouwde burens kwijt. Het agrarische land werd een bouwput.

De Bourgondische wethouder Wim Huslage (PvdA), wethouder van Ruimtelijke Ordening van 1967 tot 1978, voorzag in de verre toekomst een stad van maar liefst 300.000 inwoners. Om die reden wilde hij Hoogland annexeren. Het verzet was bitter. In een bomvol Concordia ontving hij boe-geroep. En een pop die Huslage moest voorstellen werd verbrand.

Maar politieke lobby's en ludieke acties mochten niet baten. Op 1 januari 1974 verloor Hoogland zijn onafhankelijkheid. De Dorpsraad Hoogland ademde nog een tijdje door, maar werd na een paar jaren sukkelen opgeheven door de gemeente Amersfoort.

De Hooglandse agressie tegen de grote stad laaide weer even op bij de aanleg van de wijk Nieuwland in 1995. Stadsarcheologen die onderzoek wilden doen in de weilanden, werden tegengewerkt en hun wagen werd beschadigd.

Op 31 december 1973 werd de gemeente Hoogland symbolisch ten grave gedragen. Een jaar later werd een treurwilg geplaatst en weer een jaar later kwam er een 1000 kg zware gedenksteen bij het graf.

Elk jaar op 31 december om 15.00 uur herdenkt 't Hooglandt's Genootschap de opheffing van de gemeente Hoogland. Met een kranslegging, met een pittige toespraak, luid gewezen en veel Hooglandse zandkruersbitter met zuurballen en kaneelstokjes. Met automobielmagnaat Sjaak Smink en zijn Rovers en Gijs van Hamersveld en zijn geluidsapparatuur. De Hooglandse vlag gaat in top en het Hooglands volkslied schalt over de Zevenhuizerstraat. Dit gebeurt al jarenlang bij het herdenkingsmonument met de leus: Luctati non emersimus (Wij hebben geworsteld, maar zijn niet bovengekomen).